

Intro

Naturen har formet livet til samene

Samene er et urfolk som kommer fra de nordlige delene av Norge, Sverige, Finland og Russland. Noen driver med reinsdyr i fjellene og kalles reindriftssamer. Andre bor ved havet, lever av fisk og sjømat og kalles sjøsamer. I den samiske kulturen er det viktig at du skal ha respekt for vær og vind, bær og vekster, fisk og dyr og alt som lever og alt som gror.

Har du noen gang tenkt på hvordan naturen påvirker oss mennesker?

Har du tenkt på at naturen er viktig for:

- hva vi spiser,
- hva vi har på oss,
- hvilke sanger vi synger,
- hvilke historier vi forteller,
- hvordan vi tenker
- og hva vi tror på

Alt dette til sammen kaller vi kultur.

I uminnelige tider har samene levd i naturen og med naturen. Kunnskapen er blitt overført far til sønn og mor til datter i generasjon etter generasjon. Slik kunnskap er for eksempel å bruke hele fisken. Til og med fiskeskinnet ble tørket og brukt i klær og sko. Samene brukte alle deler av reinsdyret, ikke bare det gode kjøttet og det varme skinnet, men også de fleste innvollene.

Nå lever de fleste av de ca. 50 000 samene i Norge i byer som Oslo, Tromsø eller Røros eller i bygdene. De har alle slags jobber og lever livet som alle andre i Norge. Kanskje er både mor og far samer, kanskje er en bestemor same, eller oldeforeldrene var sjøsamer eller reindriftssamer. Men en god del samer lever også i dag tett på naturen og driver med for eksempel med reinsdyr, eller fiske.

De samiske språkene er minoritetsspråk i Norge. Det betyr at samiske elever over hele Norge har rett på undervisning på samisk.

Det er lurt å tenke på hvordan det var i gamle dager når vi skal lære om samisk kultur og matkultur. Her er noe å tenke på:

- Samene har bodd i de kalde og barske områdene i nord i tusenvis av år. De har overlevd fordi de kunne så mye om naturen. De visste veldig mye om hvordan de skulle beskytte seg og livnære seg.
- Reindriftssamene følger sine flokker med reinsdyr over store avstander og lever nomadisk i pakt med naturen. En reinsdyrflokk kan ofte være på mange hundre dyr, noen ganger mer.

Visste du at vi har tre samiske språk i Norge? Sånn sier du «en fisk» på de tre språkene:

- Nordsamisk: «okta guolli»
- Lulesamisk: «akta guolle»
- Sørsamisk: «akte guelie»

Hvis du har lyst til å lære med om de samiske språkene, sjekk ut Lille norske:

- <https://snl.no/samisk>

- Samene inne i landet lærte seg til å bli gode til å fiske i ferskvann, om vinteren var det isfiske. De fisket alle slags fisk, for eksempel laks, ørret og fjellrøye.
- Sjøsamene langs kysten fisket torsk, sei, sild og mange andre saltvannsfisker. De brukte også tang og tare. Mange hadde i tillegg en liten gård der de kunne dyrke for eksempel poteter.
- Samene har vært gode til å sanke bær om sommeren, for eksempel molte, tyttebær og blåbær. Disse bærene smaker veldig godt og gir viktige næringsstoffer. De visste også godt at en plante som kvann kunne brukes mot vondt i magen, dårlig appetitt, forkjølelse og en del andre helseplager.

I samisk kultur er det viktig at alle levende vesener henger sammen, og at mennesker har et ansvar for å leve i harmoni med omgivelsene. Denne respekten ser vi i deres bærekraftige levemåte, som å bruke hele fisken, eller hele reinsdyret og bare ta det de trenger fra naturen.

Gled deg til neste artikkel! Da skal vi lære mer om maten til samene og hva som gjør den så spennende. Vi skal finne ut mer om deres tradisjonelle retter, spesielle ingredienser og hvordan maten deres henger sammen med deres nære forhold til naturen!

